

Miért keltheti fel a „afrikai uborka” a bolgár gazdák érdeklődését?

Автор(и): агроном Роман Рачков, Българска асоциация по биологична растителна защита

Дата: 09.07.2024 *Брой:* 7/2024

A klímaváltozás kihívásaival szembenézve és az élelmiszerellátás biztosítása érdekében a kisgazdáknak és termelőknek fenntartható és alkalmazkodó gyakorlatokat kell alkalmazniuk. Az egyik ilyen gyakorlat a termesztett növények diverzitásának bővítése olyan új fajtákat is beleértve, amelyek toleránsak a magas hőmérsékletre és a szárazságra. Számos olyan növény létezik, amely Bulgáriában termeszthető és egyesíti az ellenálló képességet a kulináris vonzerővel. Egyesek keménykötésűek lesznek szabadföldön, mások talán érzékenyebbek és védelemre szorulnak, de itt az idő, hogy kitágítsuk a látókörünket. Az egyik ilyen növény az afrikai uborka, más néven melotria vagy minidinnye.

A kertészek és élelmiszertermelők közvetlenül ki vannak téve a klímaváltozás összetett hatásainak a mindennapi munkájukban. A emelkedő hőmérsékletek, a változó csapadékminták és az extrém időjárási események gyakoriságának

növekedése jelentős kihívásokat jelent az élelmiszertermelés számára. A kisgazdák és termelők, akik a helyi élelmiszerrendszerek gerincét képezik, különösen sebezhetőek. Az elmúlt években a piacon megjelent hatalmas dísz- és zöldségmagvak közül az egzotikus fajok iránti kereslet egyre elterjedtebbé válik. Némelyikük valóban alkalmas az ország viszonyaira és jó hozamot biztosít. Mások csupán tesztelés alatt állnak, megint mások egzotikumnak számítanak. Az egyik ilyen szokatlan ajánlat a melotria (*Melothria scabra*) növény, más néven minidinnye, afrikai uborka, de valójában ez a növény egy teljesen új kultúra számunkra és nem rokona egyik hasonló növénynek sem.

Miért fordulhatnak a bolgár gazdák a melotria felé?

Az egyik fő oka annak, hogy a melotria érdeklődést kelt a bolgáriai gazdák körében, az alternatív kultúrák keresése a hagyományosan fogyasztásra termesztett fajokhoz képest. Bár a gazdaságilag fontos tökfélék termesztése jól ismert hazánkban, a biológiai sokféleség növelése a mezőgazdasági ökoszisztémákban nem elsődleges fókuszterület ezekben a hagyományos termelési rendszerekben. A melotria hozzáadása a hagyományos termelési rendszerekhez többféleképpen is növelheti a biológiai sokféleséget. Először is, növelheti a mezőgazdasági területeken termesztett növények diverzitását, de élőhelyet is biztosíthat a hasznos rovaroknak, mikroorganizmusoknak és gerinces állatoknak.

Minél szeszélyesebbé válik az éghajlat, annál inkább kénytelenek lesznek az agronómusok és gazdák alternatív kultúrákat felfedezni, amelyek alkalmasabbak bizonyulhatnak a változó környezetre.

A klímaváltozás fenyegetése megnehezíti a hagyományos növények termesztését az eddig megszokott módon. A 21. század kihívások kora lesz az emberiség számára, ha folytatjuk jelenlegi mezőgazdasági gyakorlatunkat.

A mi uborkánk ezen rokonának bemutatásával az érdeklődő fogyasztóknak piac nyílik a gazdák előtt és lehetőség kínálkozik a diverzifikációra az agronómiai területeken. Hazánk mezőgazdasági ágazatában növekvő kihívások és az a potenciális kockázat mellett, hogy egy adott növény egy adott évadban nem hoz termést, a piacon lévő termékek skálájának diverzifikációja kiváló lehetőség lehet mind a gazdák, mind a fogyasztók számára. Sajnos, bár a melotria alkalmas termesztésre hazánkban, a bolgár gazdák számára még ismeretlen és csak hobbikertészek termesztik. Itt kell aktívabbnak lennie olyan intézményeknek, mint a Nemzeti Mezőgazdasági Tanácsadó Szolgálat és az Agrárakadémia ágazati intézetei, hogy népszerűsítsék ezt és hasonló alternatív kultúrákat.

1. kép: A *Melothria scabra* gyümölcsei. [Forrás](#)

A klímaváltozás a legjelentősebb kihívások összessége, amellyel a bolgáriai gazdák és élelmiszertermelők szembenéznek.

A jelenlegi éghajlati kihívások közé tartozik az instabil időjárási mintázat, a vízhiány, a kártevők és betegségek nyomása és nem utolsósorban a talaj egészsége.

A kiszámíthatatlan időjárási mintázat terméskudarchoz, termelékenyséavesztéshez és fokozott betegségekkel szembeni fogékonysághoz vezethet. A házi termesztők és kisüzemi gazdáknak alkalmazkodniuk kell ellenálló növényfajták kiválasztásával és védelmi intézkedések alkalmazásával, mint például sorvédő fóliák és üvegházak.

Másrészt a változó csapadékmintázat és a magasabb hőmérsékletek miatti fokozott párolgás nyomást helyez a vízkészletekre. A csapadékvíz gyűjtése, hatékony öntözési technikák és szárazságtűrő növények elengedhetetlenek ezen kihívások enyhítéséhez.

A másik negatív tényező a emelkedő hőmérsékletekkel összefüggésben, hogy kedvező feltételeket teremthetnek a kártevők és betegségek számára. Integrált kártevőirtás (IPM) technikák, vegyes termesztés és hasznos rovarok alkalmazása segíthet minimalizálni a vegyszeres beavatkozások szükségességét.

Nem utolsósorban, a klímaváltozás hatással van a talaj szerkezetére és összetételére. Rendszeres talajvizsgálat, valamint a vetésforgó és takarónövények alkalmazása kulcsfontosságú a talaj termékenységének fenntartásához.

Mi a melotria vagy minidinnye?

Nem véletlen, hogy a növényt gyakran minidinnyének hívják. Apró gyümölcsei, amelyek hossza nem haladja meg a 3 cm-t, szélessége a 2 cm-t, nagyon hasonló színűek: sötétzöld csíkok futnak világoszöld alapon. Ha leszedjük a gyümölcsöt és külön mutatjuk a növénytől, valóban egy minidinnye. És a melotria hosszú kúszó inda formájában nő, nagyon hasonlóan a dinnyéhez.

Ha azonban megkóstoljuk a gyümölcsöt, az uborkára hasonlít. Hosszanti metszetben két fele van, hasonlóan az uborka feléhez. És az illata is nagyon hasonló. Csak a fehér magvak formájában hasonlítanak a dinnyemagokra. E hasonlóság miatt a növénynek számos népi neve van: "mexikói minidinnye", "egér dinnye", "mexikói savanyú uborka", "afrikai uborka", "kolibri uborka", valamint "cucamelon", "pepin" és "egér dinnye".

Annak ellenére, hogy a Melothria scabra sem dinnye, sem uborka, mégis van valami közös ezekkel a kultúrákkal – a tökfélék családjába tartozik. A melotriának saját neme van – Melothria, amely körülbelül 166 fajt foglal magában, melyek többsége nem ehető.

A Melothria scabra Közép-Amerikából származik. Ott meglehetősen agresszív gyomként nő. A földön kúszva és a támasztékokra kapaszkodva az inda képes elnyomni más növényeket. Az ottani meleg éghajlatnak köszönhetően évelő növény és nem csak maggal, hanem gumókkal is szaporodik.

A növény levelei szőrösek, háromszögletűek, háromkaréjúak, hegyes szegmensvégződéssel. A növény hím- és nővirágokat is produkál. Ugyanakkor könnyű megkülönböztetni őket: az előbbieket egyesével helyezkednek el és korábban virágoznak, az utóbbiak többesével csoportosulnak és később nyílnak. A virágok tölcsér alakúak és sárga színűek. A szár gyorsan fejlődik, elérheti a 3 m-t a szezon alatt. Meglehetősen nagy gumók, akár 400 g súlyúak, édesburgonyára hasonlítóak, képződnek a növény gyökerein. Így a növényenkénti hozam akár 6 kg "uborka" és körülbelül 6 kg gumó.

2. kép: *Melothria scabra*. [Forrás](#)

Mik az előnyei és felhasználási lehetőségei?

A melotria egészen mostanában – 1987-ben – került be Európába. Mérete, ízjellemzői és annak köszönhetően, hogy a gyümölcsök uborkára hasonlítanak, saláták készítésére, savanyításra, különféle ételek díszítésére és "rollokban", valamint különféle egészséges diétás ételekben használhatók.

A héj savasságot ad a gyümölcsöknek és minél idősebb a gyümölcs, annál savanyúbb lesz. Méretük miatt azonban a "mini uborkákat" nem hámozzák, de a magképződés előtt kell őket betakarítani. Konzerváláshoz szintén jobb a "fiatal uborkák" használata, mivel az érett melotria vastag héja rontja az ízt. A kultúra gumói idővel elveszítik tápláló értéküket, ezért általában azonnal fogyasztják őket a betakarítás után.

A melotria bevonása az étrendbe tonizáló, gyulladáscsökkentő és immunstimuláló hatással jár.

A melotria gyümölcssei sok rostot tartalmaznak és gazdagok fehérjékben, zsírokban és szénhidrátokban, de tartalmaznak ásványi anyagokat is, mint például magnézium, vas, kálium, kalcium, foszfor és nátrium. Ezen